

Werkgroepen

Nieuwe werkgroep: Aaskevers (Silphidae)

Vanwege het onwelriekende leefgebied van de meeste soorten zal deze groep waarschijnlijk nooit echt populair worden. Aaskevers zijn echter relatief eenvoudig te determineren en vormen zeer interessante studieobjecten. De voortplanting van het geslacht *Nicrophorus* en dan met name *N. vespilloides* (de gewone doodgraver) is bijvoorbeeld al meer dan een eeuw onderwerp van onderzoek. De doodgravers verplaatsen en begraven namelijk kadavers, kennen een vorm van broedzorg en maken geluid. Ook spelen aaskevers een (beperkte) rol binnen de forensische entomologie.

Met slechts 21 in Nederland voorkomende leden vormen de Silphidae een zeer kleine familie binnen de orde Coleoptera. In Nederland komen ruim 4000 soorten kevers voor. De meeste imago's en larven van aaskevers leven van aas of van de op de kadavers aanwezige fauna zoals bijvoorbeeld vliegenlarven. Een kleiner deel van de Silphidae jaagt actief op levende slakken of rupsen; twee soorten van het genus *Aclypea* (syn. *Blitophaga*) zijn hoofdzakelijk fytofaag en waren vroeger verantwoordelijk voor aanzienlijke schade in met name de suikerbietenteelt en op koolzaad. Het gebruik van insecticiden heeft aan deze schade, en mogelijk ook het voorkomen van de twee soorten, inmiddels een einde aan gemaakt.

De verspreiding van de in Nederland op aas levende Silphidae tot ongeveer de midden jaren 1980 is in beeld gebracht in de recent herdrukte Wetenschappelijk Mededeling KNNV 222 van Menno Schilthuizen en Henk Vallenduuk. Dit boekje geeft tevens een introductie tot de herkenning, specifieke onderzoeksmethodes en de ecologie van verschillende soorten van de genera *Necrodes*, *Nicrophorus*, *Oiceoptoma*, *Phosphuga*, *Silpha* en *Thanatophilus*. De overige Nederlandse geslachten (*Ablattaria*, *Aclypea*, *Dendroxena* [syn. *Xylodrepa*]) worden behandeld in een artikel van Menno Schilthuizen in *Natura* uit 1989.

In klein comité heeft enig overleg plaatsgevonden tussen potentiële leden van de werkgroep, is een bibliografie samengesteld, zijn ideeën uitgewisseld en zijn de eerste bijna 1000 waarnemingen gecontroleerd en opgenomen in een nieuwe Silphidae-database. Om de aandacht voor aaskevers te vergroten bestaan plannen om specifieke aaskeverexcursies te organiseren en een website te ontwikkelen waarop onder andere een digitale determinersleutel zal worden aangeboden. Behalve het controleren en registreren van faunistische gegevens wil de Silphidae-werkgroep ook ecologische data verzamelen. Uiteindelijk moet dit resulteren in een nieuw deeltje in de serie Entomologische Tabellen.

Ed Colijn

Spinnendoders (Pompilidae)

In Nederland is het rustig aan het spinnendoderfront. Ondergetekende is bezig ongedetermineerd Nederland materiaal uit de Amsterdamse collectie op naam te brengen. Daarna komt Leiden aan de beurt.

Uit Duitsland en uit Polen valt meer te melden dat ook voor ons

van belang is. Allereerst Duitsland. Heinrich Wolf schonk in 2006 zijn Pompilidae-collectie aan het Oberösterreichisches Landesmuseum te Linz. Zijn volledige kaartsysteem vermaakte hij in 2008 aan het Entomologischer Verein Krefeld e.V. en deze vereniging besloot dit materiaal op hun website (www.entomologica.de) en in een kloek boek, met cd-rom, toegankelijk te maken voor geïnteresseerden. Voorafgaande aan de catalogus wordt het leven en werk van Heinrich Wolf belicht en komen de systematiek en de biologie van de spinnendoders ter sprake. Het grootste deel van het boek bestaat uit de opsomming van alle west palaearctische soorten uit zijn kaartsysteem. Per soort wordt per individu vermeldt: geslacht, land, vindplaats een jaar, collectie (van particulier of van museum) en bij sommige soorten of het een holo- of paratype is. Wat een opwindend idee, dat als je een individu of individuen van een soort wilt bekijken je dit boek maar hoeft open te slaan om te weten waar het zich bevindt.

Bogdan Wisniowski heeft in het Engels een monografie geschreven over de Poolse Pompilidae. In zijn dankwoord vermeldt hij de belangrijke rol, die Jane van der Smissen gespeeld heeft bij het tot stand komen van dit boek. Helaas is Jane om persoonlijke redenen gestopt met de spinnendoderstudie en heeft haar belangrijke collectie verkocht. Tot nu toe wisten we niet aan wie. In het boek lezen we dat de koper het Upper Silesia Museum in Bytom, een plaats niet ver van Krakow, is geweest. Dat is goed om te weten want het is een belangrijke referentiecollectie. Terug naar het boek.

De morfologie wordt behandeld aan de hand van mooie SEM opnamen van de verschillende delen met daarbij de namen. De biologie wordt summier behandeld. Er zijn ook tabellen opgenomen: eerst tot op genus en, voordat ieder genus behandeld wordt, een summier tabel tot op soort. Het grootste deel van het boek bestaat uit – per soort – een beschrijving, een verspreidingskaart en een fenogram, vergelijkbaar met de opbouw van onze 'Wespen en mieren van Nederland'. Een interessante bijlage vermeldt de biotooppreferenties van de Poolse spinnendoders. Het is een belangrijke monografie op het gebied van de Pompilidae-studie.

Ik zal beide boeken uitgebreid bespreken in de volgende Nieuwsbrief van de sectie Hymenoptera van de NEV.

Wisniowski, B. 2009. Spider-hunting wasps (Hymenoptera: Pompilidae) of Poland. – Ojcow National Park, Ojcow. 432 p.

Wolf, H., M. Sorg, W. Stenmans & H. Schwan 2009. Wegwespen (Hymenoptera, Pompilidae) der westlichen Paläarktis bearbeitet von Heinrich Wolf 1948-2008. – Mitteilungen aus dem Entomologischen Verein Krefeld 3: 1-395.

Hans Nieuwenhuijsen

Kieuwpootkreeften (Branchiopoda)

Half april was weer de tijd om *Lepidurus apus* en *Eubranchipus grubii* waar te nemen. Omdat ik eind dit jaar een overzicht wil publiceren van de waarnemingen van alle grote Branchiopoda in Nederland wil ik iedereen oproepen om waarnemingen van dit jaar voor augustus aan mij door te geven. Als je nog oudere

waarnemingen hebt die nog niet aan mij zijn doorgegeven dan ontvang ik die ook graag voor augustus. Als je wilt weten hoe ze er uit zien, kijk dan in het EIS-jubileumboekje (Passie voor kleine beestjes) op p. 58-59 (www.repository.naturalis.nl/record/294489)

Martin Soesbergen

Sprinkhanen (Orthoptera)

Met de komst van Ed Colijn bij het EIS-bureau krijgt het sprinkhanenwerk een impuls. Ed heeft de landelijke database genormaliseerd en enkele excursies georganiseerd.

9 juli	Buurserzand (inmiddels geweest)
14 augustus	Ballooërveld (zompsprinkhaan)
17 september	Herikhuizerveld/Posbank (zadelsprinkhaan)

Wie mee wil kan zich opgeven bij EIS@ncbnaturalis.nl.

Daarnaast zullen we dit jaar een digitale determinatiesleutel voor de Nederlandse sprinkhanen samenstellen. Deze moet begin volgend jaar beschikbaar zijn.

Natuurmonumenten kan hulp gebruiken bij het inventariseren van sprinkhanen in een aantal gebieden. Wie belangstelling heeft om hier een bijdrage aan te leveren kan contact opnemen met de betreffende beheerder. Het gaat om de volgende terreinen:

Buurserzand, Witteveen (Noordoost-Twente)
Rob Meulenbroek
R.meulenbroek@natuurmonumenten.nl

Eemland (Utrecht)
Udo Hassefras
u.hassefras@natuurmonumenten.nl

Kampina (Midden-Brabant)
Leo de Bruijn
l.debruijn@natuurmonumenten.nl

De Europese website (www.ortheur.org) wordt langzaam gevuld met foto's en geluiden. We hopen in 2010 weer een goede slag te maken.

Baudewijn Odé heeft het voortouw genomen in het samenstellen van een rode lijst van de Europese sprinkhanen voor de IUCN. De ontwikkelingen kunnen gevolgd worden via de Facebookpagina (zoek op 'Orthoptera redlisting').

Roy Kleukers

Zweefvliegen (Syrphidae)

Een jaar na het verschijnen van de zweefvliegenatlas blijkt gelukkig dat de Nederlandse zweefvliegenvangsters niet in een dip zijn geraakt. Er zijn sindsdien al circa 31.000 gegevens aan het bestand toegevoegd. Het huidige seizoen is spectaculair begonnen met de terugkeer van *Rhingia rostrata*, na meer dan een eeuw afwezigheid. Andere bijzonderheden zijn nieuwe vangsten van *Chalcosyrphus valgus*, *Brachyopa dorsata* en *Mallota fuciformis*. Ook van minder zeldzame soorten zijn nu al veranderingen in de verspreidingspatronen te bespeuren. Soorten als *Criorhina ranunculi*, *Epistrophe ochrostoma* en *Eristalis picea* lijken zich uit te breiden. Er is dus van alles gaande in onze zweefvliegenfauna en we hebben alle waarnemers hard nodig om dit allemaal bij te kunnen houden. Blijf dus doorvragen en – belangrijker nog – geef je gegevens regelmatig door!

We ontvingen het bericht dat de website van Bastiaan Wakkie – Syrphidae.com – nu op een externe server staat. Alle problemen in het verleden met het niet bereikbaar zijn van de site zouden nu uit de wereld moeten zijn. Op deze website wordt door diverse mensen, ook uit België, verslag gedaan van recente vangsten.

Speciale aandacht vragen we dit jaar en in 2011 voor de Zeeuwse fauna. Stichting het Zeeuwse Landschap heeft een nieuw deel in hun boekenserie Fauna Zeelandica in voorbereiding, waarin de Zeeuwse vliegenfauna wordt behandeld. Zie elders in deze nieuwsbrief voor een oproep tot medewerking.

Wouter van Steenis

